

Rapport

Datum: 13 juli 2006

Rapportnummer: 2006/246

Klacht

Verzoeker, die op 30 maart 2003 is aangehouden in het kader van een zogenoemde burgerinspectie op de basis van de Koninklijke Luchtmacht in Volkel, klaagt erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Brabant-Noord en/of van de Koninklijke Marechaussee en/of van de Koninklijke Luchtmacht:

- zonder zijn toestemming met een viltstift een nummer op zijn lichaam hebben aangebracht en een foto van hem hebben gemaakt, terwijl hij zich met zijn paspoort kon legitimeren;
- hem in een loods op de luchtmachtbasis hebben ingesloten in een kooi van latten en gaas, waarin zich geen zitplaatsen bevonden;
- onbeheerste charges hebben uitgevoerd in deze kooi, waardoor een onveilige situatie ontstond;
- onzorgvuldig met zijn eigendommen zijn omgegaan, zodat hij een verkeerde tas kreeg aangereikt;
- hem, nadat hij was voorgeleid, nog twee uur hebben vastgehouden, zonder dat dit noodzakelijk was voor verder verhoor.

Beoordeling

Algemeen

Op 30 maart 2003 nam verzoeker deel aan een zogenoemde burgerinspectie op de vliegbasis van de Koninklijke Luchtmacht in Volkel, gemeente Uden. Deze inspectie was tevoren aangekondigd. In het verleden waren vaker acties gehouden bij de luchtmachtbasis. Daarom was er een draaiboek gemaakt en was een noodverordening afgekondigd. Alle demonstranten die het terrein van de basis betraden, zouden worden aangehouden. Er waren ruim 140 politie- en Koninklijke Marechaussee-ambtenaren gezamenlijk aanwezig, en ongeveer honderd demonstranten.

Uit een proces-verbaal van 22 april 2003 van de Koninklijke Marechaussee blijkt dat tussen 13.00 uur en 18.00 uur 56 personen werden aangehouden, onder wie verzoeker. Zij werden allen overbracht naar een loods, gebouw 1010, op de luchtmachtbasis. In deze loods waren vijf verschillende ophoudruimten gecreëerd, door middel van latten met gaas, voor de verschillende stadia van het opsporingsonderzoek.

In de desbetreffende processen-verbaal is onder meer vermeld dat verzoeker om 15.17 uur werd aangehouden, om 16.22 uur werd geleid voor een hulpofficier van justitie,

en om 16.25 uur gehoord. Om 16.47 uur werd een dagvaarding aan hem uitgereikt en om 18.00 uur werd hij in vrijheid gesteld.

Alle aangehouden personen kregen een nummer op hun hand met een viltstift, ter identificatie.

De kantonrechter te 's-Hertogenbosch veroordeelde verzoeker bij mondelinge uitspraak op 16 juli 2003 tot een geldboete van € 15 wegens overtreding van artikel 443 van het Wetboek van Strafrecht (het zich bevinden op verboden terrein).

I. Ten aanzien van het met een viltstift aanbrengen van een nummer en het maken van foto's

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt bij de regiopolitie Brabant-Noord over de gang van zaken tijdens de demonstratie. Omdat hij een paspoort bij zich had gehad, was er volgens hem geen reden geweest om hem aan te houden en in te sluiten en zonder zijn toestemming met viltstift een nummer op zijn lichaam aan te brengen. Hij beschouwde dit als een aantasting van zijn fysieke integriteit. Ook waren er foto's van hem gemaakt, zonder dat sprake was geweest van een andere of verdergaande verdenking dan ten aanzien van het zich bevinden op verboden terrein.

2. In een rapport van de politie en de Koninklijke Marechaussee gezamenlijk, van 16 september 2003, is onder meer vermeld dat in het driehoeksoverleg van te voren was afgesproken dat alle demonstranten die zich op of rond de basis schuldig zouden maken aan strafbare feiten, zouden worden aangehouden. Na de aanhouding zouden alle verdachten op de vliegbasis worden overgebracht ter voorgeleiding aan een hulpofficier van justitie. Alle verdachten zouden worden overgebracht naar daartoe speciaal ingerichte plaatsen waar een aanhoudingskaart zou worden ingevuld en de verdachten onder toezicht zouden worden gesteld in afwachting van vervoer naar de plaats van de voorgeleiding. Gezien het beleidsuitgangspunt dat aan iedere verdachte een dagvaarding zou worden uitgereikt, had ook verzoeker het hele proces moeten doorlopen. Het feit of iemand zich wel of niet kon legitimeren was daarom niet van belang. Vanwege de vele aanhoudingen had de afhandeling veel tijd in beslag genomen.

Uit ervaringen met vorige acties was de verwachting geweest dat meerdere arrestanten niet zouden willen meewerken en hun naam niet zouden willen noemen. In het verleden was gebleken dat het bij gelijktijdig aanhouden van meerdere personen achteraf moeilijk was geweest om vast te stellen door wie welk feit was gepleegd, en dat verdachten ook van kledingstukken hadden gewisseld, om herkenning te bemoeilijken. Om die reden was van te voren afgesproken dat bij iedere verdachte met een (niet met water afwasbare) viltstift een uniek nummer op de rug van de hand zou worden geplaatst. Dit nummer zou

ook op de aanhoudingskaart worden gezet evenals op de fouilleringszak. Ook zou zoveel mogelijk een polaroidfoto worden genomen van de verdachte samen met de aanhoudende ambtenaar. Op die wijze zou achteraf geen misverstand kunnen bestaan over het gepleegde strafbare feit en over de ambtenaar die de verdachte had aangehouden.

3. Op 19 februari 2004 reageerde de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee op deze klacht. De Bevelhebber gaf de informatie weer die in het hiervóór onder 2. genoemde rapport van 16 september 2003 al was vermeld. De Bevelhebber voegde hier onder meer aan toe dat verzoeker zijn paspoort niet had getoond, omdat in het proces-verbaal was vermeld dat hij had geweigerd zijn identiteit prijs te geven, dan wel dat hij niet had beschikt over een geldig legitimatiebewijs. Daarom was ten behoeve van de administratieve afhandeling zijn rechterhand van een nummer voorzien en was een polaroidfoto genomen.

Bovendien was vooraf met het openbaar ministerie afgesproken dat alle arrestanten pas zouden worden heengezonden wanneer zij een dagvaarding uitgereikt hadden gekregen. Omdat de demonstranten als groep optraden, was ervoor gekozen de hele groep iedere fase van de procesgang te laten doorlopen, zonder onderscheid te maken naar arrestanten die zich wel en die zich niet konden legitimeren. Wanneer dit onderscheid wel zou zijn gemaakt, zou dit onoverzichtelijkheid en een langere periode van aanhouding en een ongelijke behandeling van de arrestanten tot gevolg hebben gehad. Uit de onderzoeksrapportage was gebleken dat verzoeker drie uur had moeten wachten op zijn heen-zending en dat het een uur had geduurd voordat hij was voorgeleid. Gezien het grote aantal arrestanten achtte de Bevelhebber dit niet onredelijk lang. Het aanbrengen van een nummer op de hand met een viltstift was een eenvoudige identificatiemethode, en de wettelijke grondslag voor deze maatregel, evenals voor het maken van een foto, was artikel 61a van het Wetboek van Strafvordering (Sv; zie Achtergrond onder 1.).

4. In zijn verzoekschrift betwistte verzoeker de juistheid van het proces-verbaal. Hij had zijn paspoort wel bij zich gehad, en hij had direct na zijn aanhouding zijn identiteit kenbaar gemaakt. Hij had gevraagd of meteen proces-verbaal kon worden opgemaakt, maar dat was geweigerd. Het aanbrengen van een nummer op zijn lichaam voor identificatie was dan ook overbodig geweest.

5. De reactie van de minister van Defensie van 19 september 2005 komt inhoudelijk overeen met de informatie zoals die in het hiervóór onder 2. genoemde rapport van 16 september 2003 is vermeld. Verder gaf de minister aan dat op grond van artikel 61a Sv in het belang van het onderzoek maatregelen konden worden genomen tegen voor onderzoek opgehouden verdachten. Gelet op het doel van de maatregel, te weten het waarborgen van het opsporingsonderzoek en het voorkomen van misstanden achteraf, achtte de minister deze maatregel rechtmatig. Hij achtte de klacht op dit punt ongegrond.

6. In zijn reactie van 19 september 2005 gaf de beheerder van het regionale politiekorps Brabant-Noord eenzelfde reactie als de hiervóór onder 5. weergegeven reactie van de

minister van Defensie. Hij achtte de klacht op dit punt ongegrond.

7. In zijn reactie van 23 oktober 2005 bracht verzoeker naar voren dat de maatregel van het zetten van een nummer op het lichaam van een verdachte niet was te tolereren omdat 90 procent van de aangehouden demonstranten, waaronder hijzelf, niet werd verdacht van overtreding van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis was toegestaan.

Beoordeling

8. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.

Bij of krachtens de wet kunnen beperkingen op dit grondrecht worden gemaakt. Op grond van artikel 61a Sv kunnen maatregelen jegens een verdachte worden genomen in het belang van het opsporingsonderzoek, gericht op het vaststellen van de identiteit. Deze maatregelen moeten niet alleen proportioneel zijn, maar het beoogde doel moet deze maatregelen ook rechtvaardigen. Dit betekent dat deze maatregelen het juiste middel moeten zijn om het doel te bereiken.

9. De Koninklijke Marechaussee heeft in het verleden ervaren dat wanneer een grote groep verdachten was aangehouden, deze verdachten trachtten om herkenning te bemoeilijken, onder andere door het wisselen van kledingstukken, en op die manier trachtten te ontkomen aan het vaststellen van hun identiteit. De maatregelen die op grond van artikel 61a, eerste lid onder a en b Sv kunnen worden genomen, zoals bijvoorbeeld het maken van foto's en vingerafdrukken, kunnen er ook op zijn gericht om verwarring te voorkomen in verband met het grote aantal verdachten (in dit geval 56) om het verloop van het opsporingsonderzoek te bevorderen. Ook een niet in dit artikel genoemde maatregel als het plaatsen van een nummer op de hand past in dit kader omdat ook deze maatregel is gericht op het uit elkaar houden van de verschillende verdachten.

Gelet op het grote aantal aanhoudingen en op de ervaringen met persoonsverwisseling in het verleden, kon de politie en de Koninklijke Marechaussee er dan ook in redelijkheid toe overgaan om van alle aangehouden verdachten foto's te maken en nummers op de handen te zetten.

10. Aan het voorgaande doet niet af dat verzoeker een paspoort bij zich had waarmee hij zich wel kon identificeren. In de eerste plaats zou het maken van onderscheid tussen verdachten die zich wel en die zich niet konden identificeren, hebben betekend dat de verdachten in meerdere groepen hadden moeten worden ingedeeld. Aannemelijk is dat dit onoverzichtelijkheid van de groep verdachten tot gevolg zou hebben, en daarmee een langere onderzoeksprocedure. Ook is het niet onjuist dat er voor is gekozen om de demonstranten die als groep optraden allen gelijk te behandelen, en iedereen de hele fase van het proces te laten doormaken.

Met de genomen maatregelen is niet gehandeld in strijd met het recht op eerbiediging van verzoekers persoonlijke levenssfeer.

Op dit punt is de onderzochte gedraging behoorlijk.

II. Ten aanzien van het insluiten in een kooi van latten en gaas zonder zitgelegenheid

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er in zijn klachtbrief bij de politie ook over dat met behulp van latten en gaas een aantal kooien waren afgeschut, waarin hij samen met de andere arrestanten was samengedreven. Zij hadden daar urenlang als dieren moeten verblijven, zonder zitplaats. Zij hadden uitsluitend kunnen staan of kunnen zitten op de koude harde grond. Hij was hartpatiënt, en achtte dit om die reden extra gevaarlijk. De constructie was niet stevig genoeg geweest om enige druk te kunnen weerstaan. Het gaas was op veel plaatsen gemakkelijk losgekomen van het latwerk en aan de scherpe punten daarvan hadden arrestanten zich gemakkelijk kunnen verwonden.

2. In het eerder onder 1.2. genoemde rapport van 16 september 2003 van de politie en de Koninklijke Marechaussee is vermeld dat om het proces vanaf de voorgeleiding tot de uitreiking van de dagvaarding zorgvuldig en overzichtelijk te laten verlopen, de ruimten in de loods waren genummerd. De verdachten zaten in de ruimte die correspondeerde met de fase van het proces waarin zij verkeerden. Dat betekende dat alle verdachten na de aanhouding eerst in ruimte 1 waren geplaatst, en na de voorgeleiding in ruimte 2, en zo verder. De ruimten waren van elkaar afgescheiden door middel van houten bekisting, die aan de voorzijde was voorzien van stevig gaas. Er was rekening gehouden met een groot aantal verdachten. In de omgeving van Uden was het niet mogelijk gebleken om in zo'n korte tijd veel aangehouden verdachten in te sluiten. Daarom was er voor gekozen om op de vliegbasis hiervoor ruimten in te richten. In deze ophoudruimten waren geen stoelen of banken aanwezig geweest, omdat uit ervaring bekend was dat met stoelen en banken vernielingen werden gepleegd. Daarom was uit veiligheidsoverwegingen geen losstaand meubilair in de ophoudruimte geplaatst. Alle verdachten die daarvoor in aanmerking kwamen, waren tijdens de ophouding voorzien van lunchpakketten en drinken. In de ruimte waarin de verdachten werden verhoord waren wel zitplaatsen. De ruimten waren deugdelijk en veilig in elkaar gezet. De constructie was stevig en veilig afgewerkt. Bij aanvang was er geen sprake van losse onderdelen of scherpe punten, waaraan de verdachten zich konden verwonden. Tijdens het ophouden hadden enkele verdachten in één van de ruimten vernielingen aangericht door gezamenlijk met kracht tegen het gaas en het houtwerk te schoppen. Ondanks dit geweld was de ophoudruimte grotendeels intact gebleven, maar het gaaswerk en de houten bespanning was op enkele plaatsen kapotgemaakt, waardoor het gaas op enkele plaatsen was losgekomen en er scherpe punten waren ontstaan.

3. Verzoeker gaf in zijn brief van 13 oktober 2003 aan dat de ruimten waarin de arrestanten waren ondergebracht moesten voldoen aan de eisen die aan arrestantenverblijven werden gesteld in de regelgeving en in de jurisprudentie. Bij eerdere massale burgerinspecties waren de aangehouden demonstranten niet in kooien gestopt. Hijzelf en het merendeel van de arrestanten had meer dan zes uren in de kooien moeten verblijven. Gebrek aan plaatsruimte elders vormde volgens hem geen excuus. Bovendien was de constructie niet deugdelijk geweest. Een welgemikte schop op de grens van het latwerk en het gaas was voldoende geweest om het gaas te laten losspringen, waarbij een scherpe punt aan dit gaas was vrijgekomen. Hij wist dit uit eigen ervaring, omdat hijzelf heel wat van dergelijke schoppen had gegeven. Hij was daartoe overgegaan, nadat hij uren en uren als een beest in zo'n kooi was vastgehouden.

4. De Bevelhebber achtte de klacht ongegrond op basis van de informatie in het hiervóór onder 2. vermelde onderzoeksrapport van 16 september 2003. Hij gaf aan dat vanwege plaatsgebrek in de omgeving de enige mogelijkheid was geweest om de arrestanten ter plaatse in te sluiten, zodat tegelijkertijd gezorgd kon worden voor een zo snel mogelijke afhandeling van de aanhouding en de daaropvolgende strafrechtelijke formaliteiten. Verzoeker had niet meer dan drie uur gewacht op zijn heen-zending en één uur op zijn voorgeleiding.

5. De reactie van de minister komt inhoudelijk overeen met de hiervóór onder 4. weergegeven reactie van de Bevelhebber. De minister achtte de klacht op dit punt ongegrond. Hij gaf aan dat de officier van justitie toestemming had verleend voor de geïmproviseerde ophoudruimten in loods 1010, die in de loop van de tijd was voorzien van verbeterde faciliteiten.

6. De korpsbeheerder gaf in zijn reactie op de klacht een gelijkkluidende reactie als de hiervóór onder 5. weergegeven reactie van de minister. Hij achtte de klacht op dit punt ongegrond.

7. De minister van Defensie liet telefonisch op 14 en 20 maart 2006, en per e-mailbericht op 10 april 2006, in aanvulling op de reactie van de minister, weten dat loods 1010 niet meer in gebruik was als ophoudruimte. Op de vliegbasis was thans een beperkte mogelijkheid om aangehouden demonstranten op te houden. Aanleiding hiervoor was onder meer dat geen grote demonstraties meer hadden plaatsgevonden.

Beoordeling

8. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit brengt mee dat het bestuursorgaan dat aangehouden personen onderbrengt in een niet comfortabele ruimte, er voor moet zorgen dat dit verblijf zo kort als redelijkerwijze mogelijk is.

9. Van een ruimte waarin aangehouden verdachten langere tijd worden opgehouden mag in beginsel worden verwacht dat er zitplaatsen aanwezig zijn. In de geïmproviseerde ophoudruimtes van latten en gaas in loods 1010 ontbraken deze omdat in het verleden aangehouden verdachten vernielend gedrag hadden vertoond. In eerdere rapporten heeft de Nationale ombudsman al aangegeven dat, hoewel in juridische zin geen specifieke vereisten kunnen worden gesteld, een dergelijke ophoudruimte wel aan bepaalde minimale eisen voor een kort verblijf, waaronder een zitplaats, moet voldoen. Vanwege het grote aantal aanhoudingen, het vernielend gedrag van de groep verdachten in het verleden, en het vernielend gedrag dat ook deze groep verdachten in de ophoudruimte heeft vertoond, is het echter begrijpelijk dat om redenen van efficiëntie en een snelle afronding van de opsporingsprocedure voor deze ruimtes zonder zitplaatsen in loods 1010 is gekozen. Bovendien is gebleken dat loods 1010 na deze demonstratie niet meer is gebruikt voor de ophouding van personen.

10. Niet is gebleken dat de constructie van gaas en latten op zichzelf onvoldoende solide is geweest. Verzoeker heeft niet betwist dat de afgescheiden ruimtes vooraf intact waren. Hij heeft slechts aangevoerd dat deze constructie met een welgemikte schop kapot was gegaan. Verzoeker heeft echter niet aangegeven waarom het noodzakelijk was om tegen deze constructie te schoppen. Het enkele feit dat het verblijf hem te lang duurde vormt hiervoor geen rechtvaardiging. Het gaat dan ook niet aan om een constructie eerst bewust kapot te maken en vervolgens te klagen dat deze constructie kapot is gegaan.

11. Nu de aangehouden verdachten moesten verblijven in een oncomfortabele ruimte, zonder zitplaatsen en met geïmproviseerde wanden van gaas, was het van belang dat het opsporingsonderzoek zo voortvarend mogelijk werd verricht. Verzoeker heeft zijn algemene stelling dat hij zes uren is opgehouden niet onderbouwd. Verder is niet gebleken van redenen om aan de juistheid van het proces-verbaal te twijfelen. Daarom wordt uitgegaan van de juistheid daarvan. Volgens dit proces-verbaal is verzoeker om 15.17 uur aangehouden, om 16.22 uur voorgeleid en om 16.25 uur gehoord. Om 16.47 uur kreeg hij een dagvaarding uitgereikt. Vervolgens is hij om 18.00 uur in vrijheid gesteld. Gelet op het grote aantal verdachten en de wijze waarop het onderzoek om redenen van efficiëntie was georganiseerd, kan niet worden gezegd dat sprake was van onnodig lang ophouden. Met een duur van bijna drie uur stond verzoekers verblijf niettegenstaande de omstandigheden in een redelijke verhouding tot het strafvorderlijke belang van het verrichten van opsporingsonderzoek naar alle aangehouden verdachten. In zoverre was de ophouding niet onnodig bezwarend, en is niet gehandeld in strijd met het vereiste van evenredigheid.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

III. Ten aanzien van het uitvoeren van onbeheerste charges in de kooi

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er ook over dat Marechaussee-ambtenaren diverse malen onbeheerste charges hebben uitgevoerd in de kooien, waardoor in verband met de constructie van latten en het losgeraakte gaas onveilige situaties waren ontstaan.
2. In eerdergenoemd rapport van 16 september 2003 is vermeld dat tijdens de vernieling twee ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee de ophoudruimte waren ingegaan, om de vernielingen te laten stoppen en de agressieve demonstranten weer te bedaren. Daarbij had geen charge plaatsgevonden. De verdachten waren vermanend toegesproken om hen weer rustig te krijgen. De twee ambtenaren hadden vervolgens toezicht gehouden op deze ophoudruimten, om ervoor te zorgen dat de situatie geen gevaar opleverde.
3. In zijn brief van 13 oktober 2003 bracht verzoeker naar voren dat een aantal Marechaussee-ambtenaren gezamenlijk naar binnen waren gestormd en op een persoon waren gedoken die zij met geweld tegen de grond hadden gewerkt.
4. De Bevelhebber onthield zich van een oordeel over de klacht. Hij gaf aan dat verzoekers stelling dat er diverse malen charges waren uitgevoerd, waarbij herhaaldelijk gebruik was gemaakt van fysiek geweld, de onderzoeksrapportage tegensprak. In deze rapportage is niet vermeld dat charges waren uitgevoerd. De Bevelhebber had geen aanleiding één van beide lezingen in twijfel te trekken.
5. De minister achtte de klacht op dit punt ongegrond. Hij verwees naar eerdergenoemd rapport van 16 september 2003. Hij gaf in zijn reactie verder aan dat de betrokken Marechaussee-ambtenaren op grond van artikel 4. van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (zie Achtergrond onder 2.) gerechtigd waren geweest om geweld te gebruiken met als doel de opstandige arrestanten in het gareel te houden, omdat zij vernielingen aanbrachten aan de constructie.
6. De korpsbeheerder onthield zich in zijn reactie van een oordeel, omdat geen politieambtenaren bij deze gedraging waren betrokken.

Beoordeling

7. Het evenredigheidsvereiste, zoals hiervoor onder II sub 8 omschreven, brengt voorts mee dat de uitoefening van geweld door een politieambtenaar moet voldoen aan vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. Dit betekent dat de geweldsuitoefening noodzakelijk moet zijn en een minder ingrijpend middel niet voorhanden is.
8. De ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee waren op zichzelf wel bevoegd om geweld te gebruiken jegens de arrestanten die vernielingen hadden aangebracht of nog aanbrachten in de ophoudruimtes, om een einde te maken aan deze vernielingen. In dit

geval bracht het toepassen van geweld extra risico's van verwonding aan het losgeraakte gaas mee. Daarom moest dit als uiterste middel worden gezien, wanneer de verdachten niet op andere wijze tot bedaren konden worden gebracht. Of charges zijn uitgevoerd, kan niet worden vastgesteld. Immers, volgens het eerdergenoemd onderzoeksrapport van 16 september 2003 waren twee Marechaussee-ambtenaren de ophoudruimte ingegaan met als doel de gemoederen te bedaren door de aldaar aanwezigen vermanend toe te spreken. Deze lezing staat tegenover de lezing van verzoeker dat deze Marechaussee-ambtenaren naar binnen waren gestormd en met geweld een arrestant tegen de grond hadden gewerkt.

De lezingen staan tegenover elkaar en niet is gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan de ene lezing meer aannemelijk moet worden geacht dan de andere.

Op dit punt kan geen oordeel worden gegeven.

IV. Ten aanzien van het onzorgvuldig omgaan met eigendommen

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er ook over dat alle eigendommen open en bloot ergens op een hoop waren gelegd, nadat daar een nummer op was aangebracht, dat hetzelfde nummer behoorde te zijn als het nummer op het lichaam van de arrestant. Daarmee was niet voldoende zorg voor deze eigendommen betracht, omdat het gevolg van deze werkwijze was geweest dat hij viermaal een tas van iemand anders uitgereikt had gekregen.

2. In het rapport van 16 september 2003 is op dit punt vermeld dat alle in bewaring genomen goederen in grote fouilleringszakken waren bewaard. Deze zakken waren genummerd, en dit nummer kwam overeen met het aan de verdachte toegekende unieke nummer. De fouilleringszakken waren bewaard in de nabijheid van de unit waar de dagvaardingen waren uitgereikt. Na het uitreiken van de dagvaarding waren de verdachten heengezonden en de eigendommen teruggegeven. De verdachten waren wel in de nabijheid van de fouilleringszakken gekomen, maar zij waren daarbij steeds begeleid geweest. Het was niet mogelijk om ongemerkt in de buurt van deze zakken te komen.

3. De Bevelhebber achtte deze klacht ongegrond. Hij bracht naar voren dat, gezien het grote aantal aanhoudingen dat zo spoedig mogelijk moest worden afgehandeld, het mogelijk was geweest dat enkele fouten waren gemaakt bij de nummering van de arrestanten. Het was echter niet mogelijk geweest dat iemand ongemerkt de eigendommen van iemand anders had kunnen meenemen, omdat de fouilleringszakken constant onder toezicht hadden gestaan en geen enkele arrestant zonder begeleiding bij de eigendommen had kunnen komen.

4. De reactie van de minister komt inhoudelijk overeen met de informatie die hiervóór onder 2. in het rapport van 16 september 2003 is vermeld. De minister achtte de klacht op dit punt ongegrond. Hij achtte het voorstelbaar dat de ambtenaar die verzoekers tas had gezocht tussen de fouilleringszakken aan verzoeker had gevraagd of dit zijn tas was. Omdat het unieke nummer van de verdachte ook op de fouilleringszak was vermeld, zou echter nooit een onjuiste tas daadwerkelijk aan verzoeker zijn meegegeven. Verzoeker had ook zijn eigen tas meegekregen.

5. De reactie van de korpsbeheerder was gelijk aan de hiervóór onder 4. vermelde reactie van de minister. De korpsbeheerder achtte de klacht op dit punt ongegrond.

Beoordeling

6. Het vereiste van adequate organisatorische voorzieningen houdt in dat bestuursorganen hun administratieve beheer en organisatorisch functioneren inrichten op een wijze die behoorlijke dienstverlening aan burgers verzekert. Dit brengt mee dat op zorgvuldige wijze wordt omgegaan met goederen van aangehouden verdachten voor de duur van hun insluiting.

7. Door een nummer aan te brengen op de handen van de verdachten dat overeenkwam met het nummer op hun bagage, kon ervoor worden gezorgd dat de juiste bagage werd teruggegeven aan de juiste verdachte. In de gegeven, nogal chaotische omstandigheden was dit een effectieve methode. Verzoeker heeft ook niet ontkend dat voldoende personeel aanwezig was om toezicht te houden op de bagage. Het wordt aannemelijk geacht dat de betrokken ambtenaar enige tijd in de stapel fouilleringszakken heeft moeten zoeken naar verzoekers tas, en heeft gevraagd of een gevonden tas die van verzoeker was. Hoewel aan verzoeker kan worden toegegeven dat het niet bijzonder zorgvuldig lijkt te zijn dat aan hem moest worden gevraagd welke zijn tas was, terwijl dit op grond van het nummer op de tas duidelijk behoorde te zijn, heeft verzoeker wel zijn eigen tas meegekregen. Daarom is er onvoldoende aanleiding om aan te nemen dat door de wijze waarop het beheer van de goederen was georganiseerd is tekortgeschoten ten aanzien van de zorg voor verzoekers goederen. Niet is gehandeld in strijd met het vereiste van organisatorische voorzieningen.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

V. Ten aanzien van het vasthouden na de voorgeleiding

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er in zijn brief aan de Nationale ombudsman van 12 juni 2005 over dat hij na zijn voorgeleiding nog twee uur is vastgehouden.

2. In het eerdergenoemde rapport van 16 september 2003 is vermeld dat na het uitreiken van de dagvaarding de verdachten waren heengezonden en de eigendommen waren teruggegeven.

3. De minister deelde in zijn reactie mee dat ten aanzien van de demonstratie rond de vliegbasis in het 'driehoeksoverleg' als beleidsuitgangspunten onder meer waren vastgesteld: het nadrukkelijk voorkomen dat actievoerders zonder toestemming de basis zouden betreden; het voorkomen van vernielingen en blokkades; en het aanhouden van personen die strafbare feiten zouden plegen en het uitreiken van de dagvaarding alvorens de aangehouden personen werden heengezonden. Dat verzoeker na zijn voorgeleiding nog twee uur was vastgehouden, was het gevolg geweest van de procedure, die was gevolgd bij de aanhouding van personen die strafbare feiten zouden plegen bij de demonstratie. Nadat verzoeker was geleid voor een hulpofficier van justitie was hij ten behoeve van een verhoor overgedragen aan een opsporingsambtenaar. Na afloop van het verhoor had verzoeker zich moeten begeven naar een ophoudruimte in afwachting van de uitreiking van een dagvaarding. Een ambtenaar van het openbaar ministerie was ter plaatse aanwezig geweest om verzoeker vervolgens een dagvaarding uit te reiken. Hierna was verzoeker in vrijheid gesteld. Meerdere verdachten waren gezamenlijk in een bus naar de uitgang van de vliegbasis Volkel vervoerd. De minister was van mening dat verzoeker na zijn aanhouding niet langer dan noodzakelijk voor de strafvorderlijke procedure was vastgehouden. Hij achtte de klacht op dit punt ongegrond.

4. De korpsbeheerder gaf een reactie die gelijk was aan de hiervóór onder 2. vermelde reactie van de minister. Hij achtte de klacht op dit punt ongegrond.

5. Verzoeker bracht in zijn reactie van 23 oktober 2005 naar voren dat ophouding met als doel het uitreiken van de dagvaarding in strijd is met het Wetboek van Strafvordering, omdat dit dwangmiddel alleen is toegestaan in het belang van het onderzoek.

Beoordeling

6. Het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming houdt voor bestuursorganen in dat zij buiten de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen niemand zijn vrijheid mogen ontnemen.

7. Zoals hiervóór onder II.11 is overwogen, is verzoeker om 16.22 uur voorgeleid, en om 16.25 uur gehoord. In totaal is hij bijna drie uren (van 15.17 uur tot 18.00 uur) opgehouden. Op grond van artikel 61 Sv (oud, zie Achtergrond onder 1.), moet, nadat het opsporingsonderzoek is geëindigd, de verdachte zo spoedig mogelijk in vrijheid worden gesteld. Volgens de minister en het rapport van 16 september 2003 is dit ook gebeurd, en is verzoeker in vrijheid gesteld nadat hem om 16.47 uur een dagvaarding was uitgereikt.

8. In eerdere rapporten heeft de Nationale ombudsman aangegeven dat een redelijke uitleg van artikel 61 Sv (oud) meebrengt dat de verdachte niet alleen mag worden opgehouden voor de duur van het verhoor zelf, maar ook voor de tijd waarin wordt overlegd over verder verhoor, antecedenten worden nagetrokken om deze eventueel in een nader verhoor aan de orde te kunnen stellen, alsmede voor het nemen van de beslissing of de verdachte kan worden heengezonden dan wel in verzekering moet worden gesteld of voorgeleid aan de rechter-commissaris. Ook de tijd die gemoeid is met het opstellen van een proces-verbaal van verhoor van verdachte kan onder "ophouden voor verhoor" worden begrepen. In dit geval is de dagvaarding twintig minuten na het verhoor uitgereikt, zodat dit nog kan worden beschouwd als vallend onder artikel 61 Sv (oud). Overigens valt op grond van het huidige artikel 61 Sv het uitreiken van de dagvaarding onder het ophouden voor onderzoek.

9. Er bestaat begrip voor dat de administratieve afhandeling van de invrijheidstelling enige tijd in beslag neemt, en zeker in dit geval, gelet op de bijzondere omstandigheden. Immers, de eigendommen moesten aan de demonstranten worden teruggegeven en ook het vervoer van de demonstranten als groep per bus naar buiten het terrein van de vliegbasis (voor hen verboden terrein) moest worden geregeld. Echter, wel mag worden verwacht dat deze afhandeling zo kort duurt als mogelijk is. Een uur en een kwartier voor het wachten op een tas en op vervoer met de bus kan echter niet als zo spoedig mogelijk worden beschouwd. Hiermee is de vrijheidsbeneming langer geweest dan op grond van artikel 61 (oud) Sv was toegestaan. Gehandeld is in strijd met het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Brabant-Noord, is niet gegrond ten aanzien van:

- het aanbrengen van een nummer op de hand met viltstift en het maken van foto's;
- het insluiten in een ophoudruimte van latten en gaas zonder zitplaatsen;

De klacht is gegrond ten aanzien van:

- het vasthouden van verzoeker nadat de dagvaarding is uitgereikt, wegens schending van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

De klacht over de onderzochte gedraging van de Koninklijke Marechaussee en/of de Koninklijke Luchtmacht is niet gegrond ten aanzien van:

- het aanbrengen van een nummer op de hand met viltstift en het maken van foto's;

- het insluiten in een ophoudruimte van latten en gaas zonder zitplaatsen;
- het omgaan met verzoekers eigendommen.

De klacht is gegrond ten aanzien van:

- het vasthouden van verzoeker nadat de dagvaarding is uitgereikt, wegens schending van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

Ten aanzien van het uitvoeren van charges in de ophoudruimtes kan geen oordeel worden gegeven.

Onderzoek

Op 6 december 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer S. te Z, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Brabant-Noord, de Koninklijke Marechaussee en/of de Koninklijke Luchtmacht.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Brabant-Noord (de burgemeester van 's-Hertogenbosch), respectievelijk de minister van Defensie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Brabant-Noord en de minister van Defensie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Tijdens het onderzoek kreeg verzoeker de gelegenheid om op de inlichtingen van de beheerder van het regionale politiekorps Brabant-Noord en de minister van Defensie te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De minister van Defensie berichtte dat het verslag hem geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen.

De reactie van verzoeker en de korpsbeheerder gaven aanleiding het verslag aan te vullen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

1. Ongedateerde klachtbrief van verzoeker aan het regionale politiekorps Brabant-Noord;

2. onderzoeksrapport van de politie en de Koninklijke Marechaussee gezamenlijk van 16 september 2003;

3. brief van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee aan verzoeker van 19 februari 2004;

4. brief van verzoeker aan genoemd politiekorps van 13 oktober 2003;

5. brieven van verzoeker aan de Nationale ombudsman van 3 december 2004, 12 juni 2005 en 23 oktober 2005.

6. brief van de minister van Defensie aan de Nationale ombudsman van 19 september 2005;

7. brief van de beheerder van genoemd regionaal politiekorps aan de Nationale ombudsman van 3 september 2005.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wetboek van Strafvordering

Artikel 61, zoals dit luidde tot 1 november 2005:

“- 1. Indien de verdachte niet overeenkomstig artikel 57 in verzekering wordt gesteld, noch overeenkomstig artikel 60 voor de rechter-commissaris wordt geleid, wordt hij in vrijheid gesteld, tenzij hij op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdacht is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, voor ten hoogste zes uren wordt opgehouden voor onderzoek. Tijdens het ophouden voor onderzoek wordt de verdachte gehoord. (...)

- 2. Indien de ophouding met het oog op het vaststellen van de identiteit plaatsvindt, kan ten aanzien van een verdachte ten aanzien van wie verdenking bestaat terzake van een strafbaar feit waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten de in het eerste lid genoemde termijn van zes uren, op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, in het belang van het onderzoek eenmaal met ten hoogste zes uren worden verlengd. (...)

- 3. Voor de berekening van de in het eerste en tweede lid bedoelde termijnen wordt de tijd tussen middernacht en negen uur 's morgens niet meegerekend.

- 4. Het bevel tot verlenging is gedagtekend en ondertekend.
- 5. Het bevel geeft een korte omschrijving van het strafbare feit ten aanzien waarvan een verdenking bestaat en de feiten of omstandigheden waarop de verdenking is gegrond.
- 6. De verdachte wordt in het bevel met name of, wanneer zijn naam onbekend is, zo duidelijk mogelijk aangewezen.
- 7. Een afschrift van het bevel wordt hem onverwijld uitgereikt.”

Artikel 61, zoals dit luidt met ingang van 1 november 2005:

“1. Indien de verdachte niet overeenkomstig artikel 57 in verzekering wordt gesteld, noch overeenkomstig artikel 60 voor de rechter-commissaris wordt geleid, wordt hij in vrijheid gesteld, tenzij hij op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, voor ten hoogste zes uren wordt opgehouden voor onderzoek. Tijdens het ophouden voor onderzoek wordt de verdachte gehoord.

2. Indien de ophouding met het oog op het vaststellen van de identiteit plaatsvindt, kan ten aanzien van een verdachte ten aanzien van wie verdenking bestaat terzake van een strafbaar feit waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten de in het eerste lid genoemde termijn van zes uren, op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, eenmaal met ten hoogste zes uren worden verlengd.

3. Ophouding als bedoeld in het eerste en tweede lid vindt plaats in het belang van het onderzoek, waaronder mede wordt verstaan het belang van het aan de verdachte in persoon uitreiken van mededelingen over de strafzaak.

4. Voor de berekening van de in het eerste en tweede lid bedoelde termijnen wordt de tijd tussen middernacht en negen uur 's morgens niet meegerekend.

5. Het bevel tot verlenging is gedagtekend en ondertekend.

6. Het bevel geeft een korte omschrijving van het strafbare feit ten aanzien waarvan een verdenking bestaat en de feiten of omstandigheden waarop de verdenking is gegrond.

7. De verdachte wordt in het bevel met name of, wanneer zijn naam onbekend is, zo duidelijk mogelijk aangewezen.

8. Een afschrift van het bevel wordt hem onverwijld uitgereikt.

9. Indien het onderzoeksbelang nog slechts bestaat uit het uitreiken aan de verdachte in persoon van een mededeling over de strafzaak, wordt deze mededeling zo spoedig

mogelijk uitgereikt en de verdachte daarna in vrijheid gesteld. Het vierde lid is in dit geval niet van toepassing.”

Artikel 61a

“1. Tegen de voor onderzoek opgehouden verdachte kunnen maatregelen in het belang van het onderzoek worden bevolen. Als zodanige maatregelen kunnen onder meer worden aangemerkt:

- a. het maken van fotografische opnamen of video-opnamen en het nemen van lichaamsmaten;
- b. het nemen van vingerafdrukken;
- c. de toepassing van een confrontatie;
- d. de toepassing van een geuridentificatieproef;
- e. het afscheren, knippen of laten groeien van snor, baard of hoofdhaar;
- f. het dragen van bepaalde kleding of bepaalde attributen ten behoeve van een confrontatie;
- g. plaatsing in een observatiecel;
- h. onderzoek naar schotresten op het lichaam.

2. De in het eerste lid genoemde maatregelen kunnen, behoudens de in het eerste lid onder a en b bedoelde maatregelen, voor zover die zijn gericht op het vaststellen van de identiteit, alleen worden bevolen in geval van verdenking van een strafbaar feit waarvoor inverzekeringstelling mogelijk is.

3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld omtrent de toepassing van maatregelen in het belang van het onderzoek.”

2. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 1

“3. In dit besluit wordt verstaan onder:

(...)

b. geweld: elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken; (...).”

Artikel 4

"Het gebruik van een geweldmiddel is uitsluitend toegestaan aan een ambtenaar:

- a. aan wie dat geweldmiddel rechtens is toegekend, voor zover hij optreedt ter uitvoering van de taak met het oog waarop het geweldmiddel hem is toegekend, en
- b. die in het gebruik van dat geweldmiddel is geoefend."